

daaropvolgende dag, 9 december 1973, te Mechelen een internationaal symposium werd ingericht in de lokalen van het gerechtshuis waarin de grote raad in de zeventiende en de achttiende eeuw zetelde. De neerslag van de activiteiten van deze dagen werd in een imposant verslagboek gepubliceerd, ordentelijk trouwens opgesplitst in twee delen, namelijk een eerste deel dat de herdenking te Brussel weergeeft (5-80) en een tweede deel dat de referaten van Mechelen bevat (81-477).

Het minder omvangrijke eerste deel behelst een zestal bijdragen waarvan slechts een tweetal de historische aspecten van de grote raad behandelen. Vooreerst is opgenomen de vulgariserende bijdrage van John Gilissen, 'Oprichting en ontwikkeling van het Parlement en de Grote Raad van Mechelen' (11-24) en vervolgens moet men de meer interne benadering citeren van J. Th. De Smidt, 'Rechtspreken, raadsheren en rechtspraak van Parlement en Grote Raad van Mechelen' (67-80). Vergelijkende artikelen handelen respectievelijk over 'Le Reichskammergericht' (prof. H. Coing) en over 'Le Parlement de Paris' (prof. P. C. Timbal). G. E. Langemeyer, emeritus procureur-generaal bij de hoge raad der Nederlanden en de Luxemburgse ere-procureur-generaal A. Huss, belichtten het parlement van Mechelen respectievelijk in zijn betekenis voor deze tijd en voor de toekomst van de huidige internationale gerechtshoven, met bedenkingen die ook historici en leraren zullen interesseren.

De hoofdbrok van het boek op zuiver wetenschappelijk vlak ligt natuurlijk in het tweede deel waarin eenentwintig referaten van zeer verschillende maar zeer interessante inhoud, zijn opgenomen. Uiteraard kan hierna slechts een kleine reeks bijdragen eventjes worden voorgesteld, waarbij dan uitsluitend de aandacht zal worden getrokken op de artikelen betreffende de Nederlanden. Een eerste reeks referaten in dit tweede deel werd geordend onder de hoofdtitel: 'Methoden en Problemen: De archieven van de hoogste rechtscolleges in Europa'. Naast bijdragen over het parlement van Parijs, van Dijon, van Orange en over het rijkskamergericht, vindt men er de studie van H. Bordewijk en F. C. Ketelaar, 'Het einde van de beroepen uit Holland op de Grote Raad van Mechelen en de archieven van het Hof en de Hoge raad van Holland'; C. M. G. Ten Raa bestudeerde 'Nicolas Everaerts et la jurisprudence du Grand Conseil de Malines' en A. H. Huussen belichtte 'Rechtspraak en Kartografie'. Dit deel wordt afgesloten door een methodologische reeks bijdragen, verzorgd door een Amsterdamse universitaire werkgroep, getiteld: 'Méthodes de dépouillement des archives du Grand Conseil de Malines' (269-307).

De tweede reeks studies kreeg de hoofdtitel mede: 'Het beroep en de andere rechtsmiddelen in de procedure bij de hoogste rechtscolleges in Europa (XVe en XVIe eeuw)'. Naast bijdragen vooral over het rijkskamergericht moeten hier, – voor de Nederlanden steeds – vermeld worden: C. Douxchamps-Lefèvre, 'Note sur le ressort de la juridiction d'appel du Grand Conseil de Malines'; P. L. Nève, 'Maastricht tussen Brabant en het Rijkskamergericht'; J. Van Rompaey, 'De procedure in beroep bij het Parlement van Mechelen'; C. L. Verkerk, 'Evocatie in de Landen van Herwaarts-over tussen 1470 en 1540' en W. G. Ph. Wedekind, 'Quelques remarques sur les voies de recours auprès du Grand Conseil de Malines au 16e siècle'.

Samenvattend kan men dus wel stellen dat hier een zeer rijke oogst aan bevindingen betreffende de bijzonderste oude rechtscolleges is samengebracht. Zowel in het Nederlands, in het Frans als in het Duits zijn opvallende gegevens opgenomen. Het is hier dus de aangewezen plaats tenslotte nog de namen te noemen van het organiserend comité, namelijk de heren Langemeyer, Gilissen, Huss, Janssens, De Smidt, Godding, Goerens, Van Rompaey, Alexander en *last but not least*, met piëteit, prof. L. Th. Maes, die steeds met zo veel enthousiasme voor zijn 'Mechels' verleden, zich zo actief wist in te zetten.

M. Baelde

G. Bolle en C. A. Snepvangers, ed., *Spiegel van onroerend goed. Verhandelingen over een aantal onderwerpen het onroerend goed betreffende, geschreven en gebundeld ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de makelaarsvereniging te Amsterdam* (Deventer: Kluwer, 1977, x + 436 biz., f 65,-, ISBN 90 268 0925 5).

Tegenwoordig wordt de makelaar in het wetboek van koophandel omschreven als iemand die, als zodanig beëdigd door de arrondissementsrechtbank, zijn bedrijf maakt van het verlenen van bemiddeling bij het tot stand brengen en het sluiten van overeenkomsten in opdracht en op naam van personen tot wie hij niet in een vaste betrekking staat (art. 62).

Zolang als er handel bestaat, heeft er behoefte bestaan aan dergelijke bemiddelaars om transacties tussen partijen tot stand te brengen. W. F. Lichtenauer vermeldt in z'n *Geschiedenis van de wetenschap van het handelsrecht tot 1809* een geval van een (vermoedelijk huwelijks-)makelaar in het *Corpus iuris* (158). In de loop der tijden bemiddelden zij ook bij andere zaken vooral in zeeassurancies en wissels. Het beroep leent zich gemakkelijk tot misbruik en beunhazerij. De makelaardij genoot dan ook een wisselend aanzien en de overheid trachtte al vroeg in te grijpen (in Dordrecht al in de dertiende eeuw).

S. G. Engelsman jr. komt in zijn artikel 'Geschiedenis van de makelaardij in onroerende goederen in Nederland' (1-22) steeds op de kwestie terug: kon en mocht de overheid (meestal in de vorm van het stadsbestuur) in het verleden zodanige eisen aan het beroep van makelaar stellen, dat de betrouwbaarheid voor het publiek voldoende zou zijn gegarandeerd, of moest het beroep maar volledig vrij worden gelaten? Het accent in zijn opstel valt vooral op de ontwikkeling van de makelaardij in onroerend goed (o.g.) en wel in Amsterdam, waarvan het eerste specimen pas in de zeventiende eeuw werd aangetroffen. In 1578 werd in Amsterdam het eerste makelaarsgilde opgericht, dat gedurende de zeventiende eeuw wel, maar in de achttiende eeuw al met veel minder succes de kwaliteit van het beroep wist te handhaven. Na de afschaffing van de gilden in 1798 bleef de makelaardij juridisch tot 1838 ongeregeld, maar *de facto* werden de makelaars door het Amsterdamse gemeentebestuur aangesteld. Het wetboek van koophandel, ingevoerd in 1838, regelde de makelaardij slechts zeer summier en onthield de makelaar o.g. iedere wettelijke grondslag door de handel in 'vaste goederen' niet in de opsomming van mogelijke bezigheden voor de makelaar op te nemen (art. 64). Ook gedurende de rest van de negentiende en in deze eeuw blijft de vraag: wie geeft garanties ten aanzien van het beroep, de makelaars zelf of de overheid? Sinds 1966 geldt een tussenoplossing: de tussenhandel is geheel vrij; een makelaar o.g. kan meestal echter pas als zodanig worden beëdigd indien de aanvrager in het bezit is van het diploma verkregen na afleggen van het examen van de Nederlandse federatie van makelaars in onroerende goederen.

Ter ondervanging van de problemen, veroorzaakt door het ontbreken van een juridische basis aan de makelaardij o.g. en wegens de slechte naam die het beroep had, hebben de Amsterdamse makelaars o.g. zich op 1 juli 1877 verenigd in de 'Makelaars sociëteit' (sinds 1898 'Makelaars Vereniging'). Het honderdjarig bestaan van de vereniging was een gereede aanleiding om in een *Spiegel van onroerend goed* negentien opstellen te bundelen over problemen betreffende onroerende goederen, die zich gedurende deze periode hebben voorgedaan.

J. M. Middag gaat nader in op de bekwaamheid als makelaar o.g. werkzaam te zijn sinds de Franse tijd (263-294). De zeer actuele kwestie of een makelaar van beide of slechts van één der partijen courtage moet ontvangen, wordt door P. L. Dijk ('Opnieuw twee heren', 33-49) mede in rechtshistorisch perspectief toegelicht. In de *Spiegel van onroerend goed* worden de onderwerpen vooral van juridische en/of economische kant benaderd: de specifieke betekenis van de makelaar o.g. voor het bedrijfsleven; de gemeentelijke grondpolitiek; de rol van het